

SPOZNAVNI DUŠEVNI PROCESI: kar zaznavamo, si razložimo na svoj način: sestavljeni so iz treh duševnih procesov: **zaznavanje:** pridobivanje informacij iz okolja in odzivanje-reakcija nanje; **učenje:** ohranjanje teh informacij, ki smo jih dobili z zaznavanjem; **mišljenje:** predelava vseh informacij, ki jih imamo; vsi ti procesi so tesno povezani med sabo;

zaznavanje: je duševni proces, s katerim ugotavljamo prisotnost dražljajev, ki delujejo na naša čutila; na te dražljaje potem tudi odgovarjamo; zaznavanje je sestavljeno iz: izbire ali selekcije dražljajev, organiziranja dražljajev v celote in razlaganja teh celot; dražljaji so fizikalno kemični procesi; ko dražljaj pride do določenega čutila, teče impulz po senzoričnih živcih do možganov, kjer nastane občutek in zaznava; če je potreben odgovor, teče impulz nazaj po motoričnih živcih do določenega čutila; ločujemo med: zaznavo (takrat, ko zaznamo predmet kot tak) in občutkom (predmet gledamo in opažamo vse njegove lastnosti); istočasno pride do zaznave in občutkov; **dražljaji in čutila:** svetlobni (vid), mehanski (sluh, tip, bolečina, ravnotežje), toplotni (toplo-hladno), kemični (vonj, okus) dražljaji; **VID:** vsega vidnega magnetnega valovanja ne zaznamo, zaznamo lahko le valovno dolžino od 400-800 nm, infra in ultra svetlobe pa ne; svetlobni dražljaj pride do očesa, ne mrežnici, kjer se čutnice oz. receptorji za vid; tam se slika obrne, v možganih pa še enkrat; receptorji oz. čutila: paličice (zaznavamo samo črno, belo, sivo, so na obrobju mrežnice), čepki (zaznavamo barve, predvsem modra, rumena, rdeča, zelena; so v sredini mrežnice); druge barve zaznavamo z mešanjem čepkov; tam, kjer je največ čepkov, je rumena pega (najboljši vid); kjer se receptorji združujejo v živec-slepa pega; komplementarne barve so si nasprotno v barvnem krogu; kromatske barve: vse razen bele, sive, črne (te so akromatske); **SLUH:** zaznavamo od 20 do 20.000 Hz; nekatere živali celo do 400 kHz.; **OKUS:** za sladko-vrh jezika, grenko-koren jezika, kislo-rob jezika, slano-po celem jeziku; **ČUTNI PRAGI:** trije: **absolutni ali vzdržni** (najmanjša intenziteta dražljaja, ki se lahko vzbudi občutek), **terminalni** (četudi dražljaji naraščajo v nedogled, se občutki ustavijo na neki določeni točki-terminalni prag), **diferencialni prag**, ali prag razlike (intenziteta dražljaja se mora spremeniti za določeno stopnjo, da razliko zaznamo); **Webrov zakon:** razmerje med osnovno intenziteto in spremembo intenzitete je konst. $K = \Delta I / I$; **Fechnerjev zakon:** intenziteta občutka je enaka logaritmu intenzitete dražljaja: $O = K * \log I$ (velja za srednje vrednosti intenzitete); **Stevensov zakon:** $O = K * I^n$ ($n > 1$: občutek narašča hitreje od dražljaja, $n = 1$: občutek narašča enako hitro, $n < 1$: občutek narašča počasneje); od potence vrednosti je odvisno, kako hitro bo občutek naraščal; naša čutila niso vedno enako občutljiva; **senzorna adaptacija:** naša čutila se lahko spreminjajo, čutni prag se premika; npr. iz svetlobe v temo: 60 min (obratno pa 5-10 min); **senzibilizacija:** delujemo na eno čutilo in s tem vplivamo na občutljivost drugega;

organizacija zaznav: 3 zakonitosti: **♦**: dražljaji, ki jih zaznavamo se združujejo v celote, ločimo 6 principov: -princip bližine (dražljaje, ki so prostorsko ali časovno blizu, zaznavamo kot neko celoto); -princip podobnosti (podobne dražljaje zaznavamo kot neko celoto); -princip strnjivosti ali kontinuitete (tako, kot zaznavamo dražljaje na začetku, jih zaznavamo v nadaljevanju); -princip zaprtosti (dražljaje, ki niso popolnoma izrisani, doživljamo kot celoto); -princip simetričnosti (dražljaje, ki so med seboj simetrični zaznavamo kot celoto); -princip gibanja (dražljaji, ki se gibljejo, dajejo vtis celote); **□**: zakonitost likov in podlag: kadar kaj zaznamo, zaznavamo kot jasno izražen lik na menj jasni podlagi (odvisno od tega, na kaj se osredotočamo); **□**: zakonitost stalnosti zaznav: dražljaji okrog nas se ves čas spreminjajo, vendar jih mi zaznavamo kot iste, nespremenjene toliko časa, dokler spremembe niso prevelike; **□**: zakonitost stalnosti zaznav: vpliv motivov, izkušenj, Č, želja in pričakovanj na naše zaznavanje; če nimamo izkušenj o nekem predmetu, oz. skupini dražljajev, to obravnavamo kot neidentificiran skupek dražljajev; različni ljudje različno zaznavajo iste stvari: isti ljudje različno zaznavajo iste stvari;

iluzije: so napačne zaznave, ki niso v skladu z ostalimi podatki o nekem predmetu, in niso v skladu z realnostjo; 2 vrsti: iluzije, ki so pod vplivom naših izkušenj, motivov, želja, pričakovanj; optične ali geometrične iluzije: do njih pride zato, ker pride do posebnega odnosa med dražljaji;

zaznavanje prostora in časa: **♦**: prostor zaznavamo z vidom, sluhom, tipom in kinestetičnimi občutki; s premikanjem predmete še vedno zaznamo, vendar drugače; vid nam največ pove o predmetih v nekem prostoru; predmete zaznavamo kot stvari določene velikosti, kar je odvisno od velikosti slike na mrežnici in oddaljenosti predmetov od nas; zaznamo jih tudi v neki oddaljenosti, položaju od nas (lokacija), z določeno globino, tudi tridimenzionalno, zaradi skladnosti mrežnic (dve sliki sovpadata v eno); **mrežnična skladnost** je fiziološki dejavnik; **linearna perspektiva** je psihološki dejavnik (čim bolj so predmeti oddaljeni, bolj so skupaj in manjši); drugi psihološki dejavnik je **zračna perspektiva** (bolj oddaljeni predmeti so manj jasni); tretji psihološki dejavnik je **izmenjavanje svetlobe in sence**, četrti pa **prekrivanje predmetov**; **□**: Z zaznavanjem dogodka se veže tudi občutek časa (trajanja); pomembna so čustva in interes. Od tega je odvisno, ali čas precejnimo, ali podcenjujemo;

pozornost: je sestavno del modela zaznavanja; učno gradivo vzbudi našo pozornost organizacija gradiva razlaga gradiva (zadnje stvari vplivajo druga na drugo odgovor); pozornost je usmerjenost naše

mentalne dejavnosti k določenemu številu dražljajev; dejavniki, ki vplivajo na pozornost: **zunani** (lastnosti predmetov, ki jih opazujemo: velikost, barva, gibljivost; sprožijo nenamerno pozornost); **notranji** (tu gre za naše interese, želje, Č, motive; so pomembnejši od zunanjih, zbujejo namerno pozornost); obseg in trajanje pozornosti sta omejena; obseg pozornosti je omejena količina dražljajev, ki nam v določenem trenutku vzbudo pozornost in jo jasno zaznamo; pozornost ciklično niha: najprej je na vrhu, potem pade, spet raste, ...; bolj smo utrujeni, daljše so faze nizke pozornosti;